

Právo nekalé soutěže:

prameny, generální klauzule, judikatura

2. 3. 2012

eva.vecerkova@law.muni.cz

Mezinárodní úprava nekalé soutěže

- *Pařížská unijní úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví* z r. 1883,
- *Madridská dohoda* o mezinárodním zápisu obchodních a továrních známek z r. 1891,
- *Madridská dohoda* o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu výrobků z r. 1891
- *Lisabonská dohoda* o ochraně označení původu a jeho mezinárod. zápisu z r. 1958

Předchozí úprava

- *Zákon proti nekalé soutěži* (z. č. 111/1927 Sb. z. a n.) / zrušen k 1.1.1951
- *Občanský zákoník* (z. č. 141/1950 Sb.) - jen 352 / zrušeny k 1.1.1992
- *Hospodářský zákoník* (z. č. 109/1964 Sb.) - 119, pak 119a, 119d, 119e

Současná úprava +

Komunitární úprava

Obchodní zákoník
(z. č. 513/1991 Sb.,
44 - 55

Směrnice o klamavé a srovnávací reklamě 2006/114/ES
Směrnice o nekalých obchodních praktikách 2005/29/ES

Budoucí úprava

Občanský zákoník (z. č. .../2012 Sb.) - 2976 – 2989

Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z r. 1883

článek 10bis (2):

(generální klauzule)

Nekalou soutěží je každá soutěžní činnost, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo v obchodě.

článek 10bis (3):

Zejména **musí být zakázány:**

1. jakékoliv činy, které by mohly způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele;
2. falešné údaje při provozování obchodu, které by mohly poškodit dobrou pověst podniku, výrobků nebo průmyslové nebo obchodní činnosti soutěžitele;
3. údaje nebo tvrzení, jejichž užívání při provozu obchodu by bylo s to uvádět veřejnost v omyl o vlastnosti, způsobu výroby, charakteristice, způsobilosti k použití nebo o množství zboží.

článek 10ter (1):

Unijní země se zavazují, že zajistí příslušníkům ostatních unijních zemí **vhodné zákonné prostředky k účinnému potlačování** veškerých činů uvedených v člancích 9, 10 a 10bis.

článek 10ter (2):

Zavazují se dále, že učiní opatření, aby **svazům a sdružením**, které zastupují zúčastněné průmyslníky, výrobce nebo obchodníky... bylo - pokud jde o potlačování činů uvedených v člancích 9, 10 a 10bis **dovoleno zakročovat** u soudů nebo u správních úřadů...

Zákon proti nekalé soutěži

č. 111/1927 Sb. z. a n.

1 Jednání proti dobrým mravům soutěže vůbec (generální klauzule):

Kdo dostane se v hospodářském styku v rozpor s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým poškodit soutěžitele, může být žalován,

- aby se zdržel takového jednání a
- odstranil závadný stav jím způsobený;
- věděl-li pak, nebo musil-li vědět, že jednání jeho jest způsobilé poškodit soutěžitele, též, aby nahradil škodu tím způsobenou.

Speciální skutkové podstaty :

2 - 3	nekalá reklama	(I, II, III)
4 - 9	nesprávné označování původu zboží	(I, II, III)
10	zlehčování	(I, II, III)
11	zneužívání podnik. značek a zevnějších zařízení podniku	(I, II, III)
12	podplácení	(I, III)
13	porušování a využívání obch. a výrob. tajemství	(I, III)
14	nekalá soutěž osob pomocných a používání její soutěžitelem	(I, III)

Soukromoprávní ochrana (2 – 20)

I. zdržet se takového jednání

II. odstranit závadný stav jím způsobený

III. nahradit škodu

44 odst. 1 Základní ustanovení: (generální klauzule)

Nekalou soutěží je
jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském
styku, které je
v rozporu s dobrými mravy soutěže a
je způsobilé přivodit újmu jiným
soutěžitelům, spotřebitelům
nebo dalším zákazníkům.

Nekalá soutěž se zakazuje.

Speciální skutkové podstaty :

- 45 klamavá reklama
- 46 klamavé označení zboží a služeb
- 47 vyvolání nebezpečí záměny
- 48 parazitování na pověsti
- 49 podplácení
- 50 zlehčování
- 50a srovnávací reklama
- 51 porušení obchodního tajemství
- 52 ohrožování zdraví a životního prostředí

Právní prostředky ochrany (53 – 54) :

zdržet se takového jednání

přiměřené zadostiučinění

odstranit závadný stav

náhrada škody

vydání bezdůvodného obohacení

55: Smlouva, její část nebo její jednotlivé ustanovení, při jejímž uzavření
byl porušen zákaz nekalé soutěže, je od počátku **neplatná**.

2976 odst. 1 Základní ustanovení (generální klauzule)

Kdo se dostane v hospodářském styku
do rozporu s dobrými mravy soutěže
jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům
nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže.

Nekalá soutěž se zakazuje.

Speciální skutkové podstaty :

§ 2977 klamavá reklama

2978 klamavé označení zboží nebo služby

2980 srovnávací reklama

2981 vyvolání nebezpečí záměny

2982 parazitování na pověsti

2983 podplácení

2984 zlehčování

2985 porušení obchodního tajemství

2986 dotěrné obtěžování

2987 ohrožení zdraví nebo životního prostředí

Právní prostředky ochrany (2988 - 2989)

zdržet se takového jednání

přiměřené zadostiučinění

odstranit závadný stav

náhrada škody

vydání bezdůvodného obohacení

Generální klauzule nekalé soutěže

Generální klauzule v soutěžním právu (= v širším slova smyslu):

nelze předem v zákoně vyjmenovat všechny konkrétní typy narušení hospodářské soutěže

Metoda vymezení generální klauzule a příkladného výčtu zvláštních skutkových podstat (smíšený kazuistický systém):

- v nekalé soutěži i
- v kartelovém právu

Generální klauzule nekalé soutěže (obecná skutková podstata nekalé soutěže)

= obecné vymezení pojmových znaků nekalé soutěže v zákoně,
které umožňuje posoudit, zda určité jednání je či není nekalou soutěží.

Generální klauzule nekalé soutěže zahrnuje **tři podstatné obecné podmínky** (znaky):

- *jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku,*
- *které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a*
- *je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům.*

Určité soutěžní jednání **kumulativně splňuje všechny tři obecné podmínky,**

= nekalá soutěž (zakázána zákonem)

Subjekty v nekalé soutěži

SOUTĚŽITEL

kdokoli, kdo se účastní hospodářské soutěže, tj. podnikatel a ostatní subjekty (fyzické a právnické osoby) - **41 obch.zák.** (= rozvíjení soutěžní činnosti v zájmu dosažení hospodářského prospěchu); např. i příslušníci svobodných povolání (advokáti, notáři, daňoví poradci, lékaři), znalci, tlumočníci, rozhodci, auditoři, stát, samosprávné územní jednotky, veřejnoprávní instituce, kulturní instituce, nadace ...

podnikatelské (hospod.) prvky v činnosti soutěžitele vůbec nejsou rozhodující, ani jejich intenzita (trvale, občas, příležitostně)

SPOTŘEBITEL

fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obch. nebo jiné podnikatel. činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání(**52 a násl. obč. zák.**)

tj. osoba odlišná od soutěžitele, nespĺňuje podmínky podle 41 obch.zák

Směrnice o NOP:

spotřebitel = fyzická osoba, jež v obchodních praktikách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání;

Jiné osoby

jakékoliv osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena

např. neoprávněné užití osobnostních atributů (podoba, jméno) k soutěžním účelům – v reklamě apod.

I. Osoby jednající nekalosoutěžně

Rušiteli mohou být soutěžitelé a jiné osoby.

a) Soutěžitelé jednající nekalosoutěžně

Soutěžitel = podnikatel i ostatní subjekty, které se účastní hospodářské soutěže (v pozicích přímých, event. nepřímých konkurentů vystupují nejčastěji podnikatelé)

b) Jiné osoby jednající nekalosoutěžně (tzv. osoby pomocné)

Zejména osoby uvedené v konkrétních skutkových podstatách - např. v 49 (podplácení) = „osoba, která je členem statutárního nebo jiného orgánu soutěžitele“, „osoba, která je v pracovním či jiném obdobném poměru k soutěžiteli“ apod.

II. Osoby oprávněné v nekalé soutěži

Oprávněnými osobami

- = osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena (53) a
- = právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (54).

Nutno vykládat v souvislosti s generální klauzulí nekalé soutěže:

- dotčení **soutěžitelé**,
- dotčení **spotřebitelé** nebo **další zákazníci**,
- jiné osoby** dotčené nekalou soutěží a
- právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů**

K jednotlivým podmínkám generální klauzule

1.podmínka: **jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku**

Pojem „hospodářská soutěž“ (§ 41 a násl.) je stejně nejasný jako pojem „hospodářský styk“ (§ 1 z.p.n.s.); nelze definovat, jen blíže vymežit

Hospodářská soutěž

- předpokládá existenci nejméně dvou **soupeřících subjektů – soutěžitelů**
- tím i existenci **soutěžní situace** (dříve soutěžního vztahu)
- **soutěžní orientace** jednání (dříve soutěžní záměr nebo účel), tj. že soutěžitel je orientován určitým směrem, který však nutně nemusí odpovídat jeho vědomému záměru ohledně cíle a účelu jeho jednání
- g. k. **neobsahuje** znak „dosažení hospodářského prospěchu“ (např. při zlehčování konkurenta nemusí soutěžitel vůbec mít prospěch)

Pozitivní vymezení:

- soutěž probíhá jen mezi osobami, jejichž odbyt může být ovlivněn plněními určité druhé osoby
- **v soutěžním vztahu** se nacházejí ti, kteří vystupují vůči svým skutečným konkurentům (např. výrobci jednoho druhu zboží), ale také soutěžitelé s rozdílnými produkty = hospodářská soutěž nemůže být zúžena pouze na oblast směnných vztahů

K z.p.n.s. (§ 46): rozhodující je, zda druhé zboží či výkon podle svého účelu může soutěžit s prvním a v **hospodářských stycích** je nahradit

Negativní vymezení

= není-li jednání veden soutěžním záměrem, tj. není soutěžně orientován – např.:

- soutěžení v rámci 1 právního subjektu
- soutěžení ve vědě a umění
- sportovní soutěže
- politické soutěžení
- spotřebitelské testy, články, reportáže v TV, politické diskuse, rozhovory s odborníky

2. podmínka: rozpor s dobrými mravy soutěže

Úprava nekalé soutěže má zajišťovat čistotu, slušnost soutěžních postupů.

„**Dobré mravy soutěže**“ - podmnožina morálních norem vůbec, zvlášť podmnožina „dobrých mravů“ podle 39 obč.zák.; nelze ztotožňovat s obecnou etikou

Rozpor s dobrými mravy soutěže

- jsou-li narušeny principy výkonové soutěže (tj. soutěže, v níž se náskok oproti konkurentům získává kvalitou výrobků, lepšími službami, nižšími cenami, nápaditější reklamou);
- i taková jednání, která se nezdají zvlášť nebezpečná v konkrétním jednom případě, avšak mohla by vést k napodobení nežádoucího chování a stupňování jeho intenzity („zdivočení soutěžních mravů“).

Postačuje, když se jednající ocitne **objektivně** v nesouladu se soutěžními principy, nemusí jít o zavinění (úmysl nebo nedbalost).

Rozhodnutí o rozporu s d.m.s. **otázka ryze právní** (vždy soud), nikoli skutková, kterou by mohli posuzovat znalci.

Soudce věc posuzuje z pohledu objektivního (nikoli ze svého pohledu).

Dobré mravy soutěže lze vnitřně diferencovat – mezi soutěžiteli různých oborů **platí různá kritéria** „podnikatelské etiky“ nebo „obchodních zvyklostí“.

Soud **zvažuje** porušení d.m.s. **vždy ad hoc**, s ohledem na oblast, ve které k soutěži dochází; přihlíží k tomu, jak se na konkrétní jednání hledí mezi soutěžiteli (konkurenty).

3. podmínka: **způsobilost přivodit újmu** jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům

Soutěžitel musí mít alespoň tolik svobody, aby mohl dosahovat hospod. prospěch, ale jeho soutěžní činnost nemůže být na újmu ostatním.

Pouhé způsobení (příp. možnost způsobení) újmy jinému ještě nevypovídá o nekalém charakteru soutěžního jednání, tj. o protiprávním jednání. Nestačí ani sama orientace na soutěžní úspěch jednoho (a soutěžní porážku jiného), důležité jsou **metody**, jimiž má být tohoto cíle dosaženo.

V hospodářském soutěžním boji se **neuplatní** starořímská zásada „**neminem laedere**“ (neškodit nikomu); požadavek fair soutěž. boje lze formulovat jako „škodit druhým jen právem dovolenými metodami“ (nevylučuje to určitou dávku soutěžní agresivity, soutěžní lstivosti). Ne každý případ, kdy jeden hospodářský subjekt způsobí újmu hospodářskému subjektu druhému, lze kvalifikovat jako soutěžní jednání. (jud.)

Újmou se rozumí **újma v širším smyslu**, tj.

- materiální újma (hmotná škoda) i
- nemateriální (např. poškozování dobré pověsti, zásah do firmy, poruš. práva na soukr.)

Není nutné dokazovat vznik újmy, ani její rozsah – jednání má být „způsobilé přivodit újmu“.
Rozsah újmy, která musí z určitého jednání alespoň hrozit, není blíže obch.zák.určen (značný, podstatná), proto postačí i hrozba vzniku újmy nepříliš rozsáhlé.
V rozhodovací praxi: újma (hrozící nebo skutečná) v nepatrném, zanedbatelném rozsahu není vlastně újmu. (g. k. UWG)

Újma nemusí hrozit všem skupinám soutěžních subjektů současně.
Postačí také, aby jednání bylo způsobilé **přivodit újmu** soutěžiteli (spotřebiteli) **jedinému**.

Význam generální klauzule v úpravě nekalé soutěže

Ustanovení 45 a násl. k 44 odst. 1:

nejde o poměr speciálních ustanovení k obecnému, ale pouze o upřesnění a rozvedení základního ustanovení pro některá nekalosoutěžní jednání.

Generální klauzuli nekalé soutěže se tradičně přisuzuje **prvořadý a nenahraditelný význam**.

Určité soutěžní jednání naplňuje současně všechny obecné podmínky generální klauzule (44 odst. 1) = vždy jednání nekalosoutěžní a zakázané.

Příp. se lze dále zabývat zkoumáním speciálních podmínek v konkrétních skutkových podstatách nekalé soutěže.

Nepojmenované nekalosoutěžní delikty

Soutěžní jednání, která naplňují všechny obecné podmínky uvedené v generální klauzuli = nekalá soutěž.

Teorie je označuje jako **tzv. nepojmenované nekalosoutěžní delikty** (příp. soudcovské skutkové podstaty - P. H.) = případy nekalé soutěže, které soudy podřazovaly a *podřazují pouze pod generální klauzuli nekalé soutěže* (soutěžněprávní judikatura - větší díl případů).

Právní teorie roztřídila vydaná soudní rozhodnutí k nekalé soutěži do několika charakteristických skupin - vytváření **nových** dílčích skutkových podstat nekalé soutěže, různé „soubory“ typických jednání.

V hospodářské soutěži lze zjistit několik typizovaných jednání, která jsou v rozporu s dobrými mravy soutěže (tzv. „**soudcovské skutkové podstaty**“):

- 1) Porušení nejrůznějších norem práva veřejného či soukromého,**
pokud důsledkem tohoto porušení je získání neodůvodněné soutěžní výhody a tím i možnost újmy pro jiné soutěžitele nebo spotřebitele;
- 2) Nepřiměřené formy obtěžování zákazníků**
(zasílání nevyžádaného zboží, nevyžádaná nabídka výrobků a služeb uskutečňovaná telefonicky či faxem nebo e-mailem náhodně vybraným zákazníkům, neodbytné formy podomního obchodu aj.).
- 3) Nepřiměřené formy lákání zákazníků**
(např. při inzerci se slovem „zdarma“ zákazník až postupně zjišťuje, že musí za určitou věc nebo službu zaplatit; podnětem, který vyřazuje rozumovou úvahu zákazníka, bývá také nabídka výhod poskytovaných „pouze zde a nyní“).
- 4) Obchodní praktiky těžící z pocitu vděčnosti**
(výlety obchodních domů - tzv. „party prodeje“, v jejichž průběhu je účastníkům poskytováno velmi levné či bezplatné pohoštění a zároveň nabízeno nákladné zboží k prodeji).
- 5) Obchodní praktiky zneužívající soucit**
(soutěžitelé využívají těžce zdravotně postižené jedince, aby pro ně prováděli akviziční činnost).
- 6) Reklama vyvolávající přehnaný, neodůvodněný strach**
(např. strach o zdraví, o děti, z inflace apod.).

7) Zneužívání lidské záliby ve hře

(podmínkou účasti zákazníka ve slosování je, že nakoupil zboží nebo objednal služby ve větším finančním rozsahu; avšak za přípustné se podle zahraniční judikatury považují soutěže, které mají jen upozornit na určitý subjekt a při nichž se od účastníka očekává určitý výkon, např. zodpovězení otázek).

8) Obchodní systémy označované jako lavina, hydra, pyramidový program apod.

(při nich se zákazníkovi slibuje snížení nebo úplné prominutí kupní ceny, event. jiné výhody, jestliže pro soutěžitele získá určitý počet dalších zákazníků – nekalost této obchodní praktiky spočívá v tom, že brzy dochází k nasycení trhu a další zákazníci se hledají stále obtížněji).

9) Používání laiků k náborové činnosti pro určité druhy zboží či služeb

(laik se obrací především na své příbuzné a známé, ti jeho nabídkám odolávají hůře, než by tomu bylo u profesionálních pracovníků, k nimž nemají osobní vztah).

10) Různé formy zabraňovací soutěže

(cenové podbízení s cílem vyřadit konkurenta z trhu a zaujmout jeho místo; bezplatné poskytování zkušebních vzorků např. potravinářského zboží v takovém rozsahu, že po určité době dojde k nasycení trhu a tím i ohrožení odbytu u konkurentů; fyzické zábrany v konkurentově činnosti).

11) Různé formy skryté reklamy

(zejména nerespektování podmínky, že v prostředcích masové komunikace musí být od sebe přísně a zřetelně oddělena tzv. redakční část a inzerce).

12) Zneužití nositelů společenské autority k reklamní činnosti

(např. využívání politiků, vysokoškolských profesorů, kněží aj. v obchodní reklamě).

13) Ohrožování svobody rozhodnutí spotřebitelů

(např. přemlouvání rodin zemřelých osob v jejich bytech bezprostředně před úmrtím nebo po úmrtí v rodině majitelem pohřebního ústavu, aby mu byly svěřeny pohřební výkony; nabízení právního zastoupení v okamžiku silniční nehody).

14) Parazitní kořistění ze soutěžitelových výkonů

(např. zneužíváním cizí myšlenky, cizího nápadu, cizí práce a cizího nákladu investovaného do jejich realizace se ohrožuje soutěžitelova pozice a znehodnocuje jeho soutěžitelský náskok, kterého svou pílí a finančními obětmi nabyt; tzv. neoprávněné „vezení se“ na výkonech soutěžitelových; používá se pojem „free riding“ – „černé pasažérství“)